

**ВІДГУК
ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА**

доктора педагогічних наук, доцента **Гевка Ігоря Васильовича**
на дисертаційну роботу **Гаврищук Ірини Василівни** на тему:
**«Формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника у
процесі професійної підготовки»** подану на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук
за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

1. Актуальність теми дисертації. Професійно-технічна освіта, є складовою системи освіти України. Протягом останніх років потенціал кваліфікованих робітників в Україні значно знизився у порівнянні з розвинутими країнами. Це зумовлено падінням престижу робітничих професій, неефективним інформуванням населення щодо попиту на професії, недостатньою участю суб'єктів господарювання у розв'язанні проблем професійної освіти і навчання. Об'єктивною потребою і водночас невід'ємною складовою державної політики в галузі освіти на початку XXI століття стає створення необхідних умов для реалізації професійної освіти, яка забезпечуватиме поєднання високої фахової підготовки особистості з ґрунтовною базою загальноосвітніх знань, сприятиме досягненню цілісності навчання протягом усього життя людини.

Подальший розвиток професійно-технічної освіти України неможливий без досягнення європейського рівня освітніх стандартів з урахуванням національних особливостей, що обумовлює необхідність модернізації, розширення функцій професійно-технічної освіти, її трансформації в професійну освіту і навчання. Зазначимо, що в умовах швидкого розвитку техніки та технологій, суцільної інформатизації та комп'ютеризації здійснюється реформування і системи професійно-технічної освіти. Одним із пріоритетних напрямків розвитку професійно-технічної освіти є оновлення її змісту та форм організації навчально-виховного процесу.

В цьому контексті варто відмітити представлену дисертаційну роботу, її високу актуальність, наукову значимість і практичну направленість на вирішення важливих питань формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника в процесі професійної підготовки. Питання, на які автор дисертації намагається дати відповідь, за своїм обсягом, глибиною висвітлення та переконливістю аргументів свідчать, що педагогічна наука щодо професійно технічної підготовки поповнилася науковою розробкою, що має важливі теоретико-методичні і прикладні положення.

Актуальність теми підтверджується також і тим, що дисертаційна робота виконана у відповідності з планом науково-дослідних робіт і тематики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка за темою «Теоретико-методичні засади освітніх технологій та їх упровадження у навчальні заклади різного рівня акредитації» (державний реєстраційний номер РК № 0107U0002394).

Отже, актуальність дисертаційного дослідження І. В. Гавришук не викликає сумніву

2. Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень, висновків та результатів дисертації.

Основні результати досліджень автора достатньою мірою обґрунтовані. Їх наукова достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони отримані в результаті аналітичної роботи. Наукові результати, положення і висновки, викладені у дисертаційній роботі, мають достатній ступінь обґрунтованості. Теоретичну і методичну основу дослідження становили фундаментальні та прикладні розробки вітчизняних і зарубіжних науковців, законодавчі та нормативні акти України. Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативно-правові акти України (Закони України, Укази Президента України, Постанови Кабінету Міністрів України), праці вітчизняних і зарубіжних авторів, спеціальні та науково-практичні інформаційні джерела, у тому числені спеціальні монографічні джерела за темою дисертаційної роботи.

В основу дослідження покладено положення теорії філософії освіти, педагогіки і психології професійної освіти, сучасні психологічні теорії інтегральної індивідуальності, особистісно орієнтований підхід, теоретичні основи технологізації та ін.), вивчення достатньої кількості праць провідних вітчизняних та зарубіжних дослідників, застосування різноманітних методів досліджень, достатньої апробації результатів дослідження та їх впровадження. Теоретичними засадами дослідження стали фундаментальні положення зарубіжних та вітчизняних науковців, важливі для розуміння трансформаційних змін у професійно-технічній освіті, сучасні парадигми теорії педагогіки.

Дисертаційна робота Гавришук І. В. є оригінальною науковою працею, яка виконана на належному теоретичному і практичному рівні. Детальне ознайомлення з текстом дисертації І. В. Гавришук дає підстави стверджувати, що підхід здобувача до розкриття змісту загально-технічної підготовки майбутніх робітників з обслуговування сучасної техніки відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Вона має послідовну та виважену структурну будову і за своєю архітектонікою є комплексним та завершеним науковим дослідженням. Не викликають зауважень постановка мети, завдань, об'єкта та предмета дослідження. Наприкінці кожного розділу подано чіткі стислі висновки, які відповідають тексту дослідження. Основні наукові результати, висновки і рекомендації дослідження є достовірними внаслідок оперування досконалим теоретико-методологічним інструментарієм та залученням значного масиву перевірених фактів, положень, концептуальних підходів.

Зміст роботи та багатогранність висвітленої проблеми свідчать про різносторонню, і водночас комплексну наукову компетентність її автора.

Для дисертації характерний системний підхід, вдале визначення мети дослідження та комплексне вивчення проблемних питань обраної теми. Розв'язання конкретних завдань здійснювалось на основі обґрунтованого вибору окремих інструментів сучасної методології наукового дослідження.

Висновки, пропозиції та рекомендації ґрунтуються на результатах критичного аналізу, відповідних аналітичних і статистичних даних, є достатньо повними та аргументованими.

Зміст дисертації відповідає її темі, а вдала структуризація сприяла дотриманню логічної послідовності розв'язання завдань та висвітленню отриманих результатів, що забезпечило досягнення поставленої мети. Розроблені автором рекомендації пройшли апробацію і підтверджені довідками про впровадження результатів дослідження. Наведені в дисертаційній роботі теоретичні обґрунтування та експериментальні дослідження Гавришук І. В., виконані коректно на високому науковому рівні. Висновки, які сформульовані в дисертаційній роботі, містять нові наукові положення. Залучений автором значний обсяг джерел інформації (248 позицій, з яких 8 – англійською мовою) надає обґрунтованості, достовірності та об'єктивності висновкам та узагальненням роботи.

Отже, винесені на захист наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації дисертанта є достатньо обґрунтованими і достовірними.

3. Наукова новизна положень, висновків та результатів дисертації.

У дисертаційній роботі Гавришук І. В. сформульовано та обґрунтовано ряд положень, висновків, пропозицій, які відзначаються науковою новизною та мають практичну спрямованість. Наукові положення сформульовані автором самостійно й відображають особистий внесок дисертанта в розвиток педагогічної науки.

Наукова новизна дисертаційної роботи Гавришук І. В. полягає в отриманні нового вирішення наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних підходів та розробки практичних рекомендацій щодо формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника з обслуговування сучасної техніки і модель її реалізації в освітньому процесі ЗПТО(п.1.3, с.68-81);

Слід зазначити, що автору вдалося здійснити комплексне обґрунтування концептуальних засад формування структури виробничо-

технічної орієнтації сучасного робітника з обслуговування сучасної техніки, яка містить взаємопов'язані складові (соціальну, загально-технічну та професійну) та критерії (мотиваційний, змістовий, операційний) (п.2.1, с. 90–98).

Найбільш важливими результатами, що характеризуються новизною і розкривають повноту і зміст дисертаційного дослідження є розробка й упроваджено в практику професійно-технічної освіти авторську технологію формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника з обслуговування сучасної техніки (п. 2.3 с. 133–145).

Заслугує на увагу трактування дисертанткою поняття «виробничо-технічна орієнтація робітника з обслуговування сучасної техніки» як складової професійної діяльності, що передбачає здатність робітника вільно орієнтуватися в сучасному технічному середовищі, а також його готовність до застосування сучасних технічних систем у процесі виконання професійних функцій.

В роботі добре продумані завдання і робоча концепція дослідження. Вихідними ідеями дослідження є орієнтація на структурні особливості формувальної діяльності робітника, функціональні органи технічних об'єктів, моделювання мультимедійних алгоритмів аналізу технічного об'єкта (п. 3.1, с. 151–154).

Цінність наукової новизни підтверджується, також проведеною оцінкою першого і другого завдань дослідження, насамперед відзначимо увагу автора до змісту і структури поняття «Виробничо-технічна орієнтація сучасного робітника»(п.1.2, с. 67–68). Ретроспективна оцінка проблеми дозволила Гаврищук І. В уникнути поверхневості дослідження, і вийти на рівень узагальнення та встановлення певних закономірностей.

Дисертанткою обгрунтовано технологію формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника, а також побудовано модель її реалізації в освітньому процесі ЗПТО, розроблено структуру та зміст мультимедійних алгоритмів навчання учнів ЗПТО аналізу технічних об'єктів.

Заслугує на підтримку побудована структурно-функціональна модель технології формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника з обслуговування сучасної техніки (п.1.2, с. 68). Теоретико-методологічними положеннями, що визначають її побудову, є системний, технологічний, особистісно-орієнтований і компетентнісний підходи. Модель складається з цільового, операційно-змістового, процесуально-діяльнісного і діагностико-результативного блоків.

В своїй роботі Гаврищук І. В. доводить, що формування виробничо-технічної орієнтації майбутніх робітників з обслуговування сучасної техніки відбувається у три етапи: теоретичний, навчально-моделювальний, корекційно-реалізувальний, які передбачають вироблення в учнів умінь здійснювати компонентний, структурний і прогностичний аналіз технічного об'єкта.

Особливу значимість представляє у третьому розділі діагностика ефективності процесу формування виробничо-технічної орієнтації учнів ЗПТО, та оцінки їх результатів. Автор доводить, що, високий рівень характеризується: адекватною диференційованою оцінкою і самооцінкою технічно значущих якостей; ефективним і якісним вирішенням завдань на узагальнення, порівняння, співвідношення, конкретизацію властивостей технічних понять, явищ, об'єктів техніки.

Основний зміст дисертаційного дослідження структурований за розділами та підрозділами. Висновки є достатньо аргументовані та носять важливий теоретичний та прикладний характер. Оцінюючи обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій в цілому, що сформульовані у дисертації, можна відзначити високий рівень теоретичного та методичного опрацювання автором головних аспектів досліджуваної теми.

4. Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, в опублікованих працях.

За результатами дослідження опубліковано 24 публікаціях (10 одноосібних), у тому числі: зокрема: 1 посібник, 16 статей (із них 10 – у

вітчизняних наукових фахових виданнях, 1 – в іноземному періодичному виданні), 5 – тез і матеріалів конференцій, 1 методичні рекомендації, що із достатньою повнотою відображають основні положення й висновки дисертації та цілком відповідають встановленим вимогам. Крім цього, фахові публікації дисертантки мають широку географію (м. Київ, м. Тернопіль, м. Хмельницький, м. Херсон, м. Гданськ). Публікації та автореферат в повній мірі відображають зміст дисертаційної роботи. Аналіз публікацій автора дозволяє зробити висновок про повноту викладу основних наукових положень її дисертаційного дослідження у науковій літературі. Кількість публікацій є достатньою для висвітлення результатів дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук відповідно до вимог.

5. Практична цінність положень, результатів та висновків дисертаційної роботи. Практичну цінність мають отримані в процесі дисертаційного дослідження наукові результати, які заслуговують на використання у професійно-технічній освіті.

Зокрема, представляють інтерес такі положення:

- розроблено й упроваджено в практику професійно-технічної освіти авторську технологію формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника з обслуговування сучасної техніки;
- розроблено електронний навчально-методичний комплекс вивчення технічного креслення (кейс викладача та учня).

Результати дослідження можуть бути використані в освітньому процесі ЗПТО, які готують майбутніх робітників з обслуговування сучасної техніки, для розроблення інноваційних навчальних і методичних матеріалів викладачами та майстрами виробничого навчання у процесі формування виробничо-технічної орієнтації учнів, у системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗПТО.

Окремі положення дисертаційного дослідження знайшли використання у практичній діяльності, наукові положення та навчально-методичні матеріали дослідження впроваджено в освітню практику ДНЗ «Тернопільський центр професійно-технічної освіти №1» (довідка № 74 від 18.05.2017 р.), Дрогобицького вищого професійного училища № 19 (довідка № 76 від 20.06.2017 р.), Коломийського індустріально-педагогічного технікуму (довідка № 147 від 31.10.2016 р.), Національної академії державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького (довідка № 5/363 від 24.05.2017 р.), ЗПТО машинобудівного профілю у Львівській області (довідка № 11/1-9а від 15.01.2018 р.).

6. Відповідність теми дисертації профілю спеціальності.

Дисертація виконана державною мовою, якою авторка володіє у професійному плані досконало. Стиль дисертації відповідає вимогам, що висуваються до наукових праць такого рівня, а також відзначається логічністю, послідовністю, системністю, обґрунтованістю. Структура дисертації цілком узгоджується з її назвою, метою і завданням дослідження. Зміст та результати роботи відповідають спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Структура та зміст дисертації повно відображені в авторефераті. Обсяг та оформлення дисертації є такими, що відповідають вимогам МОН України.

7. Зауваження до дисертаційної роботи та дискусійні положення

Не дивлячись на достатньо високий теоретико-методичний рівень підготовки дисертаційної роботи необхідно звернути увагу на наявні в ній окремі недоліки та дискусійні положення: Вони зводяться до таких.

1. Дисертантка демонструє багато нових підходів, методів формування виробничо-технічної орієнтації майбутніх робітників. Але при цьому, не зазначено, яку класифікацію методів навчання обрано для розробки педагогічної технології.

2. Викликає деякий сумнів достовірність і переконливість оцінки ефективності формування виробничо-технічної орієнтації майбутніх робітників лише одного основного критерію-співвідношення кількості учнів, які розкривають науково-технічні основи процесів і явищ, що відбуваються у технічному об'єкті, до кількості учнів, які виділяють лише характерні ознаки основних функціональних органів технічного об'єкта. Чи не доцільно було б використати й інші критерії і показники?

3. Авторка дослідження висунула науково-обґрунтовані пропозиції щодо реалізації моделі виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника. Проте, на нашу думку, дослідження І. В. Гавришук охоплювати не тільки такі навчальні дисципліни, як спецтехнологію, технічне креслення і виробниче навчання, але й інші дисципліни навчального плану закладів професійно-технічної освіти. Адже в основу виділення змісту виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника закладений принцип політехнізму, який передбачає впровадження у навчальний процес декілька підсистем навчальних предметів, спрямованих на розширення політехнічних знань учнів ЗПТО.

8. Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Дисертаційна робота Ірини Василівни Гавришук є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення для теорії і методики професійної підготовки у вітчизняній системі ПТО. На підставі виконаних досліджень і розробок автором здійснено комплексне вирішення важливої наукової проблеми щодо формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника з обслуговування сучасної техніки у процесі професійної підготовки у ЗПТО, що потребує системного проектування освітнього процесу, яке передбачає певну послідовність операцій і дій, спрямованих на забезпечення учнів професійно значущими технічними знаннями, вміннями й навичками, а також розвиток їхніх професійно важливих особистісних якостей. Дисертаційна робота

«Формування виробничо-технічної орієнтації майбутнього робітника у процесі професійної підготовки» заслугове позитивної оцінки, і відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України, що викладені в п. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року, № 567, а її автор – Гавришук Ірина Василівна заслугове присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент
завідувач кафедри комп'ютерних технологій
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка

І. В. Гевко

